

Polder stuurt aan op arbeidsmarktrevolutie

Kleinere kloof tussen vast en flexibel werk moet ontrafeling sociaal stelsel voorkomen

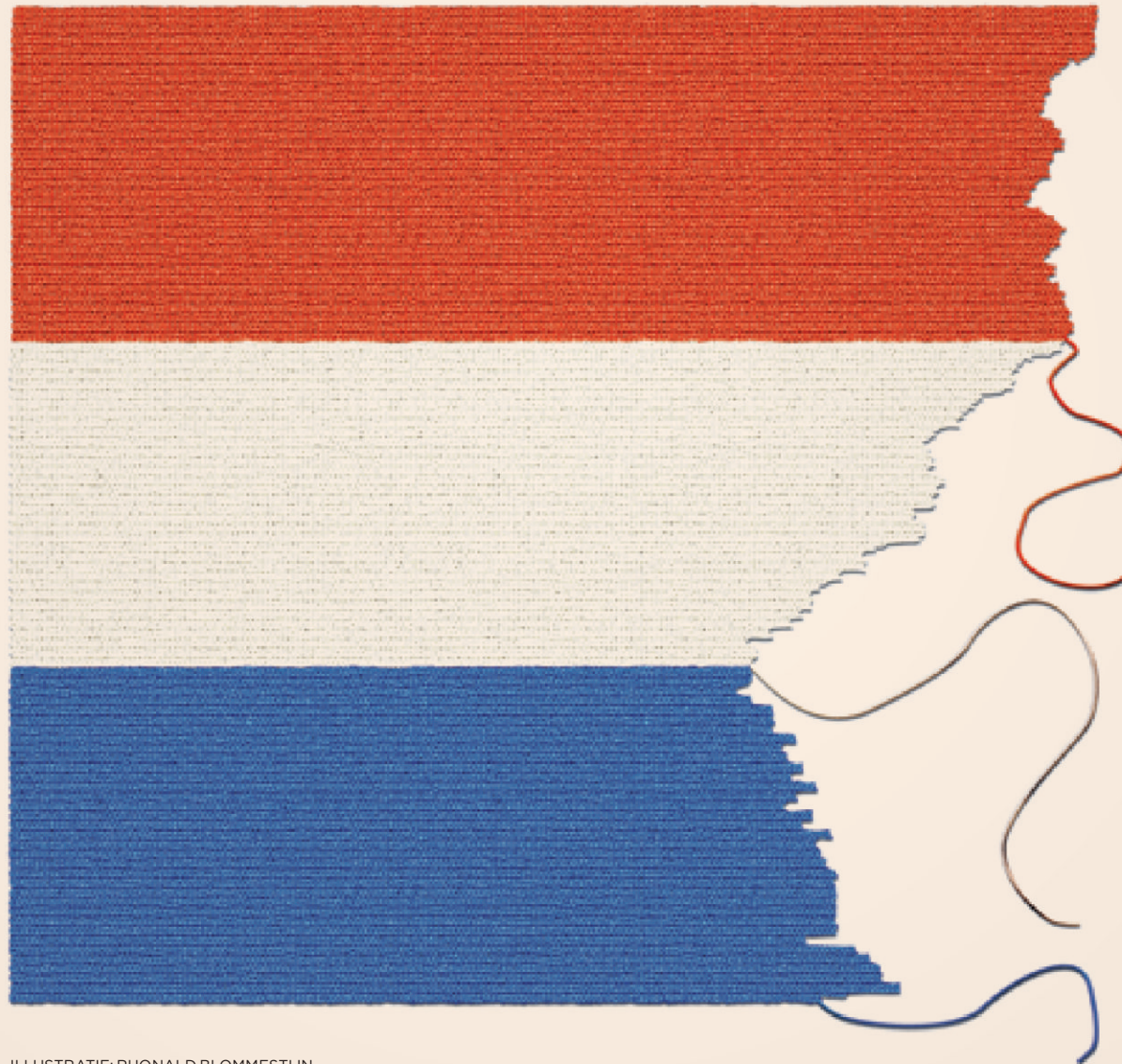
Ria Cats en Johan Leupen
Den Haag/Amsterdam

Werkgevers en werknemers zetten in 2016 alles op alles om de arbeidsmarkt open te breken. Vakbeweging, bedrijfsleven en onafhankelijke experts werken in stilte aan een handvol radicale hervormingen om de kloof tussen vaste en flexwerkers te verkleinen. Het hoofddoel is om ook voor zzp'ers een sociaal vangnet te spannen, en om het minder riskant te maken voor werkgevers om mensen in vaste dienst te nemen.

De tijdsdruk is groot, zeggen betrokkenen: de explosieve groei van het aantal zelfstandigen heeft het sociale stelsel de afgelopen jaren uitgehold. Er tikt een budgettaire tijdbom, doordat werknemers en werkgevers steeds minder sociale premies afdragen en de sociale zekerheid op termijn onbetaalbaar wordt. Tegelijkertijd is er groeiend besef dat de plichten voor werkgevers zijn doorgeslagen.

Het voorstel, dat de komende weken binnen de muren van de Sociaal-Economische Raad op tafel komt, is controversieel: een radicale verkorting van de loondoorbetaling voor zieke werknemers. De betalingsplicht voor werkgevers zou van twee jaar worden teruggebracht tot acht weken. De rest van de ziekteperiode moet collectief worden gefinancierd, waarbij ook één miljoen zelfstandigen worden toegelaten, in plaats van alleen vaste werknemers. Het

Ook één miljoen zelfstandigen moeten toegang krijgen tot doorbetaling bij ziekte

ILLUSTRATIE: RHONALD BLOMMESTIJN

uitgangspunt is een voorstel van CDA-leider Sybrand Buma, die daarmee in december hoge ogen gooide in de Tweede Kamer.

Politiek Den Haag volgt de onderhandelingen met argusogen: lukt het sociale partners een stevig, breed akkoord te smeden, dan ligt het voor de hand dat dat een fundament wordt van een volgend regeerakkoord. Pogingen van het huidige kabinet om het zzp-vraagstuk op te lossen liepen stuk toen de VVD vreesde dat er te veel gelddruk voor zzp'ers zou komen.

Het vergt pijnlijke keuzes om die impasse te doorbreken en een nieuw basisstelsel betaalbaar te krijgen. Zo zullen alle zzp'ers worden gedwongen om premie in te leggen. De vraag is echter of dat wel betaalbaar is voor een grote groep armlastige zelfstandigen. Er gaan binnen vakbond FNV ook stemmen op om tevens de zelfstandigenaftrek af te bouwen. Dat zou noodzakelijk zijn om het nieuwe stelsel te financieren, maar ook om zzp'ers minder goedkoop te maken ten opzichte van vast personeel.

Er zijn niet alleen grote tegenstellingen tussen werkgevers en werknemers, ook zijn de bonden en het bedrijfsleven onderling verdeeld. Een collectieve loondoorbetalingsplicht is voor mkb'ers van groot belang, terwijl het voor goed verzekerde, grote bedrijven duurder uitpakt.

Toch zetten de sociale partners alles op alles om eruit te komen voordat de verkiezingsstrijd later dit jaar losbarst. Het besef is groot dat hun wensen onder zullen sneeuwen, als zij niet deze zomer een eensgezinde opdracht hebben voor Den Haag. 'Ze zijn tot elkaar veroordeeld om er dit jaar uit te komen', zegt een SER-lid.

HOOP OP DOORBRAAK
Pagina 2 & 3

Zelfstandigenhausse dwingt

Nederland tot reparatie sociaal stelsel

De onverwachte groei van het aantal zzp'ers brengt het sociaal stelsel aan het kraken. Politiek, bedrijven, werknemers én zelfstandigen beseffen dat radicaal ingrijpen nodig is

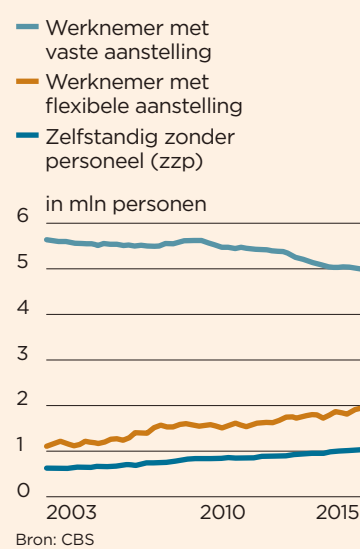
Ria Cats en Johan Leupen
Den Haag/Amsterdam

'We moeten voorlopig aan alle kanten het ondernemerschap stimuleren.' Dat zegt Frank Heemskerk, op dat moment staatssecretaris van Economische Zaken, eind 2007 in het FD. De PvdA-bewindsman juicht dat hij 'zelfstandigheid voluit wilde promoten en belemmeringen wegnemen'.

Ja, erkent Heemskerk, er zitten ook risico's aan een ongelimiteerde groei van het aantal zelfstandigen. Zo vreest hij dat de solidariteit in de sociale zekerheid onder druk komt te staan. 'Ik wil voorkomen dat zzp'ers in economisch bloeiende tijden dure uren schrijven en zich niet verzekeren, omdat zij denken: ach, ik ben jong en sterk. En dat ze bij een recessie weer een baan zoeken en wel meeprofiten van de verzorgingsstaat. Ik ben tegen van twee walletjes eten.'

Acht jaar later is het aantal zelfstandigen sterk gestegen. Maar het idee dat het zelfstandig ondernemerschap vooral wordt uitgeoefend door jong, sterk, hip, happening en innovatief Nederland, is bij lange na niet uitgekomen. Sterker: de helft verdient minder dan € 25.500 op jaarbasis, ruim beneden modaal (€ 36.000). Zeker sinds de crisis is het inkomen van

Beroepsbevolking in Nederland

zelfstandigen gedaald.

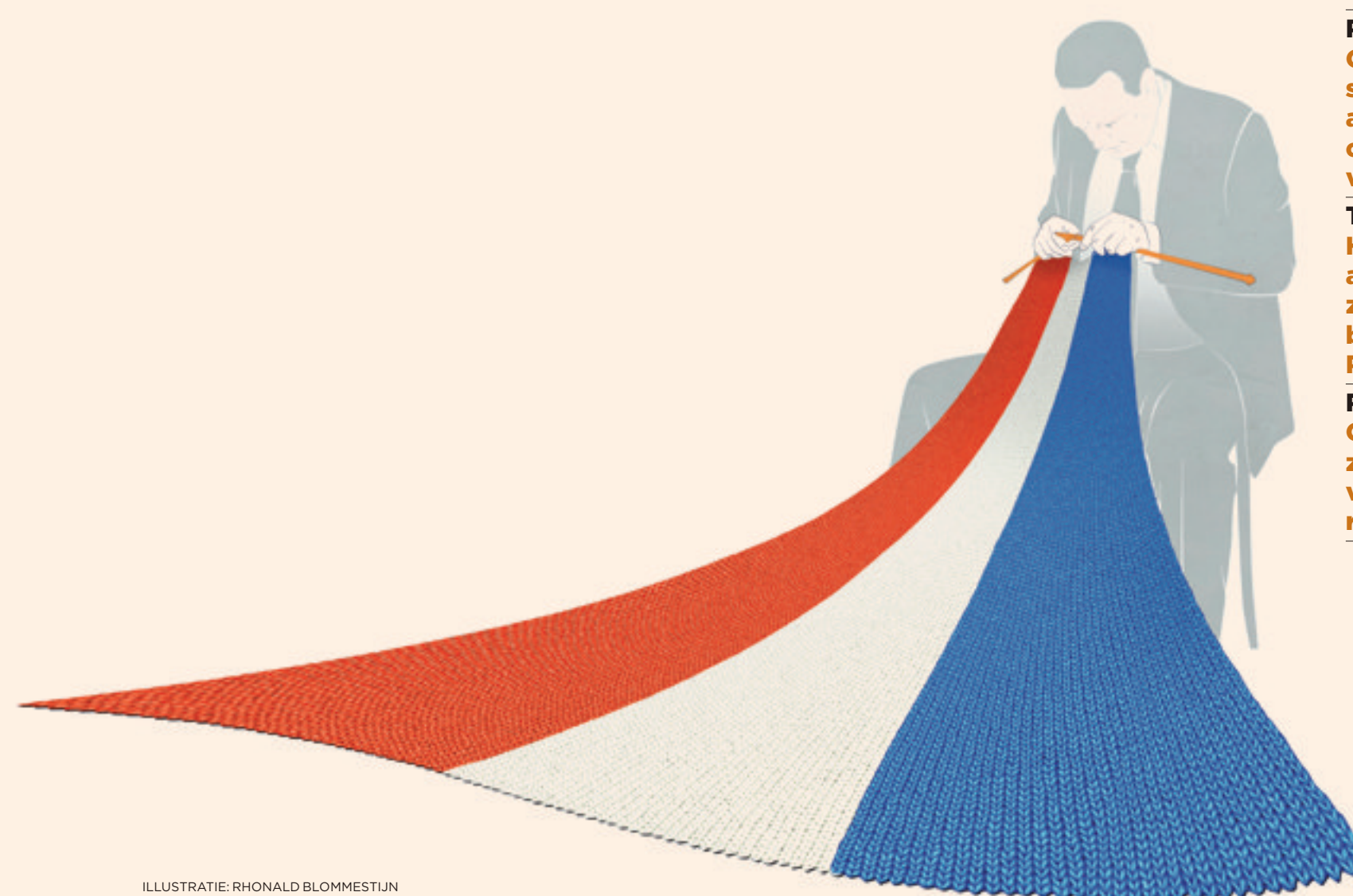
Tegelijk is de ondermijning van het sociaal stelsel er wel gekomen: belastingexperts wijzen er met regelmaat op dat een werknemer die € 20.000 verdient, onder meer AOW-premie afdraagt en belasting betaalt voor het onderwijs van zijn kinderen. Een zzp'er met hetzelfde inkomen is hiervan vrijgesteld. Toch heeft ook deze zelfstandige recht op het staatspensioen en gaan zijn kinderen naar school.

In het regeerakkoord van 2012 namen VVD en PvdA dan ook op dat ondernemersfaciliteiten, waaronder de zelfstandigen- en startersaftrek, op de schop moeten. Ze wilden ze per 2015 afschaffen, dan wel met € 500 mln versoberen, om de belastingheffing tussen werknemers en ondernemers weer in evenwicht te brengen.

Van die ambitie zijn de toch al impopulaire coalitiepartners genezen. Het voortschrijdend inzicht is dat het politieke zelfmoord is om één miljoen zzp'ers van zich te vervreemden. Bovendien is het onverantwoord om het kleed onder een groep vandaan te trekken die voor een flink deel zo kwetsbaar is dat ze vervalt tot de bijstand. Het dichten van de kloof tussen flex en vast vraagt om een bredere arbeidsmarktvisie, die ook recht doet aan de te hoge risico's en kosten van het vaste contract.

Om toch iets te doen aan de ongelijke fiscale behandeling, besloot het kabinet dan ook de lasten op arbeid dit jaar met € 5 mrd te verlagen. Ook de ontslagvergoedingen voor vaste werknemers zijn aan banden gelegd en werkgevers draaien niet meer op voor loondoorbetaling bij ziekte als zij zwakke groepen in dienst nemen.

Het blijkt een druppel op een gloeiende plaat. De verwachting is dat de flexibilisering op de arbeidsmarkt alleen maar verder

ILLUSTRATIE: RHONALD BLOMMESTIJN

Probleem
Opkomst zzp'er slaat gat in afdracht aan collectieve voorzieningen

Terughoudend
Hervormen aftrek is politieke zelfmoord, zo beseffen VVD en PvdA

Realisme
Ook zzp-lobby ziet in dat verplichte regeling er komt

zal toenemen. De Wet werk en zekerheid, bedoeld om het vaste contract dichterbij te brengen, lijkt eerder averechts te werken.

De kans op een doorbraak komt van CDA-leider Sybrand van Haersma Buma. De slimmigheid van zijn recent gelanceerde plan is dat hij er de buitensporige loondoorbetalingsplicht voor werkgevers — twee jaar — in heeft opgenomen. Met die verbreding is de mogelijkheid van een politieke ruil ontstaan. Niet alleen werkgevers en meer liberale partijen kunnen ermee voor de dag kunnen komen, maar ook linkse partijen die het laagdrempeliger en minder riskant willen maken voor werkgevers om ouder personeel aan boord te hebben.

De hoop van de zzp-lobby is dat de zelfstandigenaftrek in ieder geval deels behouden kan blijven. Dat zou moeten door dit jaar nog het fundament te leggen voor een basisverzekering voor alle werkenden; de zzp'er regelt iets voor zijn toekomst door premie te betalen, en voorkomt zo zwaardere verplichtingen onder een nieuw kabinet. Ook onder zzp-belangenpartijen is inmiddels de consensus dat de achterban niet ontkomt aan een verplichte regeling.

Het is de vraag of dat genoeg zal zijn om de kloof tussen flex en vast merkbaar te verkleinen, en er staan nog veel vragen open: hoe kunnen de arbeidsrisico's van één miljoen zzp'ers vertaald worden in een accurate betaalbare premie, en hoe moet het met zelfstandigen die voor het leven arbeidsongeschikt raken?

Als de Sociaal-Economische Raad evenwel tot een breed omarmd advies hierover komt, zal het moeilijk zijn voor de politiek dit naast zich neer te leggen. De voorzichtig positieve reacties van veel politici en belangengroepen tonen dat wordt ingezien dat nietsdoen geen optie meer is.

PIJNPUNTEN

De groei van het aantal zzp'ers botst met het traditionele sociale stelsel. Waar wringt het?

Pensioen

Te weinig sparen

Zelfstandigen sparen weinig voor later. Slechts de helft spaart voor een pensioen van 70% of meer van het jaarinkomen. Een kwart moet het later doen met minder dan de helft van het bruto-inkomen, zo blijkt uit onderzoek van de overheid. Het staatspensioen AOW is hierbij meegeteld.

Niet alleen zelfstandigen zelf, maar ook pensioenfondsen kunnen grote nadelen ondervinden van de hoge vlucht die het aantal zzp'ers neemt. In de bouw werken bijvoorbeeld steeds meer zelfstandigen en flexkrachten die niet pensioensparen

en geen pensioenpremie afdragen. Het fonds moet echter wel de gepensioneerden uitbetalen, dus stijgen de premies voor de werkegevers en de relatief kleinere groep vaste werknemers.

De werkgevers hekelen de hoge pensioenkosten en voelen zich nog minder geroepen extra medewerkers in vaste dienst te nemen. Ze zullen aandringen op pensioenkortingen of -versoberingen, waarvan de vaste werknemers te lijden hebben.

Ook staan de lonen van vaste werknemers onder druk door de concurrentie van goedkope zelfstandigen.

Overheidsfinanciën

Zwaar beroep op overheid

De opmars van de zzp'er gaat gepaard met een afname van de inkomsten van de Rijksoverheid, zo blijkt uit interdepartementaal onderzoek. Zelfstandigen betalen relatief minder belasting dan reguliere werknemers, omdat ze gebruikmaken van fiscale aftrekposten als de startersaftrek en de zelfstandigenaftrek. Daarnaast betalen ze geen premies voor WW en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

Tegelijkertijd kunnen zzp'ers eerder aanspraak maken op huur- en zorgtoeslag vanwege hun vaak lage inkomen. Dat leidt per saldo tot hogere over-

heidsuitgaven. Dit wordt onvoldoende gecompenseerd doordat de werkgelegenheid toeneemt. Plat gezegd: zelfstandigen en werknemers maken dus wel gebruik van algemene voorzieningen zoals wegen en openbaar vervoer, maar dragen er gemiddeld minder aan bij.

Overigens hebben veel, met name laagopgeleide zzp'ers ook weinig mogelijkheden hogere tarieven af te dwingen om zich alsnog te verzekeren tegen bijvoorbeeld ziekte. Zij hebben een slechtere onderhandelingspositie dan werknemers aan wie het minimumloon betaald moet worden.

Innovatie

Minder scholing

Uit hetzelfde onderzoek komt naar voren dat zelfstandigen minder scholing krijgen dan vaste werknemers én dan hun collega's met een tijdelijk contract.

Dat wil nogal wat zeggen, want Nederland scoort hoe dan ook al onvoldoende wat betreft 'een leven lang leren' in vergelijking met andere lidstaten van de Europese Unie. Ook vaste werknemers krijgen in Nederland vooral korte trainingen die gericht zijn op de huidige functie en werkzaamheden.

Dit is op de langere termijn volgens politici en economen schadelijk van-

wege de mondialisering, robotisering en digitalisering van de economie. Banen veranderen in ij tempo, zo is de verwachting. Daarom is het zaak dat de beroepsbevolking zich ook na het halen van een schooldiploma blijft om- en bijscholen.

Een verdere toename van het aantal flexwerkers en zzp'ers kan ertoe leiden dat Nederland wat betreft scholing op de werkvloer nog verder achterop raakt. Dat is slecht voor de kennis-economie, het Nederlandse innoverende vermogen en daarmee voor de arbeidsproductiviteit, waarschuwen experts al enige tijd.